

2. **IŚCIE** (804) *av*

i- a. y- (802), ij- *OpecŻyw* (2). -f- (390), -ś- (215), -f- :-ś- *MurzHist* (6 : 7), *LubPs* (12 : 37), *OrzList* (2 : 1), *RejFig* (2 : 4), *RejZwierz* (15 : 9), *BibRadz* (2 : 18), *Prot* (2 : 6), *RejPos* (35 : 20), *RejZwierc* (71 : 4).

e *jasne*.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII w.

1. *Rzeczywiście, faktycznie, naprawdę, istotnie; doprawdy, prawdziwie, zaiste; właściwie; nempe, quippe, sane, utique, videlicet Cn; quidem Vulg; vere PolAnt (569) : iście nie wiedziała/ iż bożą matką bytż miała OpecŻyw 2v; Ten proch iście nawięcey nad wżytko pomaga w takowey niemocy. FalZioł V 95; Nie iście pocżciwie nieieft iestlić nie íprawiedliwie. BielŻyw 118, 15, 61, 62, 150; KlerWes A, A2v; tu iście wtym wśytká moiá nádzieiá zależy. RejPs 186v, 30, 37v [2 r.], 42v, 75v, 83 (33); RejŁas w. 22; Pawlye then gośpodarzs nałch yśchcie ma pyenyądze. LibMal 1543/76v; Iście niechcę nic mieć śwego Społu vżywiemy wśfego RejRozpr Cv, B3, B3v, Cv, C3v, D2v (9); LudWieś B5; Boć mi iuz y łamemu iście nicz nie śmierzno RejJóz G6; A nie iest nicz lepszego iście to me zdanie Iedno młodemu człeku groźne wychowanie RejJóz I2, A2, A3, A6, B3v, B8v (54); Wfędym ítrzegła dobra iego Iście wieczey nizli śwego. RejKup d5; Bo ya yście thobie powiem Zle łafuyes fwoym ídrowim RejKup q3v, B, d3v, d6, d6v, E (60); on mu dáł na to iście pamięci godną odpowiedź MurzHist P2, G3, K2v, L3v, N3, R3; tam iście nie aby ładził ale żeby odkupił iest posłán MurzNT 218v marg; Diar 76; MrowPieś A4v; Iścye tho yeft dar boży wielki s cnotliwą fie ożenić GliczKsiqż P7, Fv, N, N8; ten krys przez iego woley iścye trudno przełkoczyć LubPs R4; ten iest iście ná wżem prawdá nie omylna LubPs gg2, ktv, C, E4 [2 r.], G2v, G3v, H2 [2 r.] (30); KrowObr A; A iście nie dopirko to ná świecie łynie/ Iż żadnemu wiernemu włos z głowy nie zginie. RejWiz 4v; Nátłukłzy fie po kąciech ná podużkę pádnie/ Iście co w nocy broił/ poránu nie zgádnie. RejWiz 120, A3, A4, A5, [A8], 5 (42); ALe świętym twoim bárzo wielka byłá świáthłość/ á ich iście głos nieprzyiaciele słýśfeli/ ále oblicza niewidzieli [et horum quidem vocem audiebant, sed figuram non videbant] Leop Sap 18/1, 2.Mach 15/39; OrzList h2; Potrzebá iście y dáley obawác fie y thego LeszczRzecz A3; RejFig Ddv, Ee2v; w tych domiech dośtátek/ zázwdy przed tym bywał/ Czego iście káždy z nich/ pocżciwie nábywał. RejZwierz 66; Bohátyrem/ [...] Godzien był iście ná wżem/ by go było zwano. RejZwierz 91v, 57v, 62v, 67, 72v, 89 (10); RejZwierzWirzb A4v; vczynieś mi iście to czegoś mi czynić niemiał. BibRadz Gen 20/9, I 5, Gen 18/15, 19/9, 19, I 23v marg (13); żaden iście Człowiek ktory ípráwuie lud Boży w Kroleśtwie Kryśtowem/ bes Korony widomey/ áni być áni zwány Krolem prawdziwie niemoże OrzRozm C, D4v, I3v, L; iżeście mię Kámferem przezwáli/ tho iest pokoy íthanowiący/ radem iście thego doczekał przezwiłká BielKron 332; GrzegRóżn [C4]; Namq^{ne} quod tu non poteris, nemo poterit [...] Czego ty nye będyełz mógl vczynić/ tego też iście nikt nie vczeni. Mqcz 240d, 245b, 404d; OrzQuin Fv, M2; Ieft [!] v mnie náuczyciel iście bárzo tani/ Ktory w cudzey ofobie fwoy wyśtępek gáni. Prot C4v, A2, A3v, B2v, B3v, Cv, D2v, E; ktorými łowy [pamiętaj, słuchaj, patrzaj] nam iście otwarza zmyłły ták wnątrzne iáko y zwirzchnie SarnUzn D4, B7v, C3, D3, D4v [2 r.], D6v (11); RejAp 70, 174, Ff5; białągłowá s przyrodzenia káżda/ rádá by byłá męłzczyzná/ á thegoby iście nie prágnęła/ by nie widziála we wśythkim być lepszego męłzczyznę/ niż fiebie. GórnDworz X8,*

B5v, D7v, D8v, Hn4 (10); ácz ná mály čás próby náłze nie bywáią wyflucháne/ ále ífcie nie bez przyczyny/ bo dziwne łá łády Páńłkie. *RejPos* 133v; iuz ífcie fie wypełni w tobie [*miła Panno*] wżytko co iedno íeft obiecáno łwiátu wżytkiemu. *RejPos* 306v, A6, 18v, 28, 34v, 45(31); *RejPosWiecz*² 93v [2 r.], 95v; nie o dułzy ífcie íákíey rozumáł to/ ále o łotrze pokutuájącym *GrzegŚm* 38, Av; on [*Bóg*] ífcie káżdego ma ná pilney pieczy *HistLan* Cv, A2v [2 r.], A3, A4, B, C3v (10); *KuczbKat* 255; A to íeft ífcie prawdá. *RejZwierc* 34v; mądry ma to ífcie pilnie rozwázáć/ áby v ciáłá nie był nigdy niewolnikiem *RejZwierc* 113v; Czego ia tobie íáko dobry towarzýłz ífcie wiernie życzę. *RejZwierc* 116; wżzáł widzíz oczcí idzie/ boć ífcie nie o czápkę/ ále połpołu y s czápká o głowę. *RejZwierc* 126v, A2v, A3, 6v, 8, 14v (48); *WujJud* 7v, 52; złęłł fię Moízéłz/ y rzekł: ífcie fię oznaymiłá tá rzecź [*vere scita est res PolAnt*] *BudBib* Ex 2/14, I B3, 2. *Mach* 9/20; *WierKróc* B; Ífcie ten człowiek łpráwiedliwy był [*vere homo hic iustus erat PolAnt*] *BudNT* Luc 23/47, Rom 3/29; *CzechRozm* A7; *KarnNap* B4v; Ífcie íefli ten dobrze czyni/ ktory fie mści/ tedyć źle czyni/ ktory zániedbawá mścić fię *ModrzBaz* 62v, 35, 135; Boże day/ áby náłzi (Chrześciáńłcy) Pánowie ták potrzebne rády opátrowáli/ íáko (więc) lube przymuią: ífciebych nielitowáł ołtátká żywotá *ModrzBazBud* ¶6, ¶6v; *NiemObr* 66; rog ten [...] znaczył ífcie Krolá możnego. *CzechEp* [381], 11; *WerGośc* 260; *WisznTr* 19; *BielSen* 19; PRzez pochłéłbtwá powiádam to wżędy o tobie/ Ześ mię ífcie zniewolił niepomáłu łobie *PudłFr* 52, 49; Nic ífcie nie wátpimy że tve obietnice/ Wypełnią fię káżdemu z nas łług twych obfićie *ArtKanc* L3, A3v, K7, N12, P4v, Q15 (11); *ActReg* 134; ci [*poeci*]/ nie podłéy ífcie/ niź Philofofhowie/ o przyłtoynym ná łwiećie żyćiu rozprwiáią *GórnTroas* 5; Iefli miłóšierdzie ludzkie/ mam znáć w tobie/ Przyidzie zwátpić ífcie/ y rolpáczáć w łobie *GrabowSet* K3v, F2v; któręy [*rady*] ón nie funtem ífcie/ [...] áni łokćiem przedawáł/ ále y dármó/ y hoynie wżytkim potrzebnym wżyczáł *KochFrag* 48; Ia ífcie ácz nieprzytomny ciáłem/ ále duchem przytomny [*ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu*]/ iuzem íáko przytomny ołáđził *WujNT* 1. *Cor* 4/3; żeście łyłzeli że chorowáł. Boć ífcie chorowáł áż blisko łmierći [*nam et infirmatus est usque ad mortem*] *WujNT* Phil 2/27, s. 93, 268 *marg*, *Act* 5/8, s. 448, 595, 645 *marg*, 762 *marg*; PYAST, z Krułzwice Kołodźiey/ lecz ífcie Krol práwy Do Gniezná Stolec przeniołł *KlonKr* A2v *wstęp*; *CiekPotr* A3, s. 54, 60, 61, 81; *GosłCast* 73; *RybWit* Av; Słuchayćiefz namilłze/ moiey łzczyrey rády/ Bo ia ífcie nie prágnę z wámi żadney zwády. *ZbylPrzyg* B3v, B2v, B3.

W połączeniu z przymiotnikiem podkreśla jego znaczenie [*w tym: ífcie + przymiotnik* (46), *przymiotnik + ífcie* (5)] (51): wielką ífcie mądrołcią obdarzon był *BielŻyw* 29, 49, 119; A ífcie ołobnego podziwienia íeft ten wielmożny bog náłz *RejPs* 99v; *RejRozpr* F4v, I; *RejJóz* D4, H3; *RejKup* b6; *HistAlHUNG* A2; łkoro [*Bóg*] łtworzył człowieká pierwłłego/ Wneth mu przydáł Towarzýłłá ífcie nádobnego/ Pánnę piékną *MrowPieś* A3; dobrego oycá y mátki dzyecyę/ ífcy dobre łhdy łóchowáły ł cnotliwych *GliczKsiąđ* C, A2, K4, M; Ífcie zacne á wielkiey powagi y pámićci godne w thym Płalmie fie prorocłwo zámýká *LubPs* P4v, N6v, V; zowá więc tákiego ífcie łzczęłłiwego. *RejWiz* 158v, 37v, 45, 75, 97, 171v, 194v; *RejFig* Bb7v; *RejZwierc* 130v; Był ífcie mocney nádzieie *BibRadz* I 13 *marg*, I 3v *marg*, 4v; Homo ordinis sui, frugalissimus, Człowiek wedle łtanu łwego dołić ífcie łwiebodny. *Mącz* 268a; *RejPos* 31, 184v, 263v; tám w oney to łkrzyni łkarb ífcie niemáły *HistLan* E4v; W. W. łługá ífcie łyczliwy. *RejZwierc* [28³]v, 5v, 61, 81, 213, 254, 261, Aaa; s tego

pirwłzego pożytku y drugi ifcie niemály przypada *RejPosWstaw* [41⁴]v; defzcz ná włzytki/ ftrony fpadł obfity/ Włzytkim rzeczám/ był w ten čás/ ifcie známienity. *HistHel* C2v; *CzechRozm* 26v; Powiemći ták o włzytkieh rzecz ifcie prawdziwą *PaprPan* Cc3; *CzechEp* [382]; *ArtKanc* N11; Zniwoć iście wielkie [*Messis quidem multa*]: ále robotnikow máło. *WujNT Luc* 10/2; *CiekPotr* 32.

Przysłowia: Infzim ifcie niemoże być dobrym kthożby lam fobie był zły. *BielŻyw* 31.

Mógłby się każdy karać tą przygodą, Bo iście żaden ni zwie, gdy ji zboda. *RejŁas w.* 48; *RejKup* Bv. boć nie ná vrodzie/ Ifcie męłtwo zależy/ ni ná wielkiey brodzie. *RejZwierz* 26.

Dawna to iest przypowieść/ chczfz mieć co dobręgo/ Muśifz piérwéy doświadczać/ iście wiele złęgo. *GosłCast* 43.

Szeregi: »iście a nieomylnie« (1): Tákże też ifcie á nieomylnie [*te pociechy*] potkaią káždego wiernego Pánłkiego *RejPos* 276.

»iście i prawdziwie« (1): wítál z mártwych pán ijście ij prawdziwie/ a vkázál fie Symonowi. *OpecŻyw* 168.

2. *Niewątpliwie, bez wątpienia, pewnie, na pewno; oczywiście; explore Calep; certe, nimirum, scilicet, videlicet Cn; enim, quidem Vulg; autem PolAnt (289) : BierEz A4; FalZioł II 19d; BielŻyw 39, 72, 74, 110; BielŻywGlab nlb 9; boć on [Chrystus] ifcie tem ktorzy óń hárdzie niedbáią/ też to frogą hárdofcią będye oddawał. RejPs 45v; KTo kolwiek fie z dobrą wiará poruczy wopiekę nawyřfemu pánu/ [...] ifcie może przelępiecznie chodzić miedzy wřfemi niebeřpieczeńftwy fwiátá. RejPs 136, 25v, 49v, 50, 56, 74v (18); RejŁas w. 58; by bell czo na fzyą thakowego czull, thedibi byll yřczcie wczálz wywyał. LibMal 1545/103v, 1546/113v; Nie będzieli mey pilnoći Ifcie nie vydziesz trudnoći *RejRozpr* Fv, A3, E4v, F2v, G2, Hv (10); Wezmis matkę gdys wziął fina [...] Boć mię to ifcie nie minie Iż fobie czo złe vczynię. *RejJóz* B6; A ifcie towielki ryczerz kto fwą myřł porazi *RejJóz* F2, A6v [2 r.], B2v, B3, B6 (39); *RejRozm* 7v; Toć być muřzy bozą moczą Yřdzie vmrzes przet tą noczą. *RejKup* c4v, C, d3v, e6v, h4, h7 (27); *HistAl* E2, L8v; *KromRozm I* Dv; *MurzHist* F4v, Rv; A ifcye yáko řzkoł ná náuki potrzebá/ ták kozáctwá ná obronę. *GliczKsiąż* K8, F2v, K2v, M2, M4v, M7, N3, P3v; oprócz twoyey fwyętey á możney pomocy/ Nigdy bych ya ifcye nye mogł wytrwác o fwey mocy *LubPs* aa5v, C2v [2 r.], Tv, T5v, Z3, aa3v, bb6, ff2; iefliże w čás nie złomifz młodoći/ Wierz mi iście zápláčzfz nád nią ku ftároći. *RejWiz* 88, 10, 13, 14 [2 r.], 16, 21v (30); on iście w niepráwoći fwoiey poiman iest [*ille quidem in iniquitate sua captus est*] *Leop Ez* 33/6; Bo ifcie wiem że Odkupiciel moy żyw iest [*Scio enim quod redemptor meus vivit*] *Leop Iob* 19/25, *Ioan* 9/30, *Rom* 10/1; *OrzList* c, f4; ci fie go rádzili/ co zá pokutę dáć/ Ten rzekł/ nie możecie go iście lepiej fkárác/ Daycie zá moię żonę/ nie trzebác mu więcey *RejFig* Dd7, Dd6v, Ee3; Záchowayże fie też ty/ pobożnie w fwym ftanie/ Ifcie fie nie omyřifz nigdy ná tym Pánie. *RejZwierz* 123v, 20, 30, 50, 72v, 77 (10); *BibRadz* 1. *Tim* 1/8, I 5v, 6; *BielKronCies* Mmmm3; *SarnUzn* C3v, D2v; *RejAp* 5, 16v; Ifcie žeciem teraz mowiąc o grze/ o w.m. nie myřłif. *GórnDworz* M4v, I3v [2 r.], M2, M5, Cc8, Dd5 (10); *HistRzym* 17v; gdybyř puřcił vřzy ná tharg/ ifciebyř vřłyřzał pewną nowinkę o fobie. *RejPos* 201v, 185, 199, 222, 243v, 244 (19); *RejPosWiecz*² 95v; *GrzegŚm* 38; ludzie zli ze złęgo fkárbu řercá fwego/ Nie mogą ifcie przynieř nigdy nic dobręgo. *HistLan* B4, ktv, F4v; kto do tego przyczyny nie da ifcie miecz lam nie vderzy *RejZwierc* 71v, 41v, 43 [2 r.], 43v, 51, 103v (15); *KarnNap* B2v, C3; *CzechRozm* 43v, 130;*

Boć iście ná tem málo [*Hoc certe minime est*] vbior człowieczy y kuchenne rzeczy z inąd przywozić/ [...] á do dobrego poştánowienia Rzeczypołpolitey/ tego zániedbác *ModrzBaz* 143; *NiemObr* 40; *ReszPrz* 96; *BielSjem* 6, 12; kto zás wierzyć nie będzié/ iście będzie zátraćon. *ArtKanc* G12v, C13v, Lv, Q5v, S16v; *GórnRozm* D, M2v; *Explore* – Isczie, doswiadczenie *Calep* 394b; rzućili fię do kámienia/ áby nań ćifkáli/ [...] Czegoby iście byli nie czynili/ gdyby to tylko był chćiał rzec/ co Nowokrzcęncy *WujNT* 343, *Act* 27/21, s. 552, 728, 756 *margin*, 854, 878; *KlonKr* A4 *wstęp*; *GosłCast* 22, 46; *ZbylPrzyg* A2v.

Przysłowia: mówią iście temu kotki Dárły wełbie kto piśał ty plotki *RejRozpr* A2.

A iście taką miárką byś mi iedno wierzył/ Káżdemu tám odsypą/ iáką też tu mierzył. *RejZwierc* 271.

Synonimy: **1.** istotnie, prawdziwie, rzeczywiście, zaiste; **2.** oczywiście, pewnie, niewątpliwie, pewnie.

Cf **IŚCIEĆ**